

1. PERUSTIEDOT KOHTEESTA	
1.1. Maisema-alueen nimi	Loimijokivarren asutus- ja viljelysmaisema
1.2. Maisema-alueen uusi nimi	Loimijoen kulttuurimaisema
1.3. Kunta	Huittinen
1.4. Pinta-ala	6359 ha
1.5. Aikaisemmat inventoinnit [tekijä, vuosi, arvo]	RKY 1993: Loimijokivarren asutus- ja viljelysmaisema ja Vampulan kirkonseutu Lauri Putkonen, 2005, Maakunnallisesti merkittävä kulttuuriympäristöt: Loimijoen kulttuurimaisema, Korkeakosken kylä, Kukonharjan kulttuurimaisema, Rutava ja Vampulan kirkonseutu.
1.6. Päivitysinventoijan nimi	Jenny Alatalo
1.7. Päivitysinventoinnin pvm	26.04.20013
1.8. Arkistointipaikka	
2. MAISEMAMAAKUNTA JA -SEUTU	
2.1. Maisemamaakunta ja -seutu [Mietintö 66/1992]	Lounaismaa / Ala-Satakunnan viljelyseutu
2.2. Maisematyyppi [Maakunnallinen maisemaselvitys]	Ala-Satakunnan viljelyseutu
2.3. Kuvailuteksti [Lyhyt kuvaus maisemamaakunnan ja -seudun tyypillisistä piirteistä]	Lounaismaan maiseman peruselementit vaihtelevat rikkonaisesta saaristosta ja kumpuilevista, osittain paljastuneista kallioalueista laajoihin tasaisiin, viljaviin savikkoalueisiin, joilla lukuisat joet kiemurtelevat. Ala-Satakunnan viljelyseutu on perusluonteeltaan vaurasta viljelyaluetta, mutta Lounaiseen viljelyseutuun verrattuna siellä on runsaasti karuja, metsäisiä ja soisia syrjäseutuja. Seudun karuja maisemapiirteitä edustavat suot ja metsät keskittyvät Pyhäjärven lounaispuolella olevalle karulle rapakivigraniittialueelle ja viljelymaisemat sijaitsevat yleensä viljavilla savikkoalueilla Kokemäenjokilaaksossa.
3. LUONNON OMINAISPIIRTEET	
3.1. Maa- ja kallioperä	Loimijoen kallioperä on vaihtelevaa. Korkeakosken ja Loimaan ympärillä oleva pohjoisin alue on kiilleliusketta ja kiillegneissia, samoin kuin Jokisivun kylän sekä Kourajoen ympärillä oleva alue ennen Kukonharjaa. Joen itäpuolella, Rutavan kohdilta alkava mafisen metavulkaniitin kaistale päättyy Vampulan Sallilan kohdalle. Muut alueen osat ovat kallioperältään granodioriittia, tonaliittia ja kvartsidioriittia. Maaperältään alue on lähes kokonaan savea. Vampulan asutuskeskittymän läntinen puoli on maaperältään soraa, hiekkaa ja karkeaa hietaa. Tätä vastapäätä on kapea hienon hiedan ja hiesun alue. Alueen eteläpäässä on hienojakoisen maalajin aluetta Huhtaan ja Hanhikosken kylien länsipuolella. Harvakseltaan koko jokilaakson maisema-alueella on pineiä kalliomaan ja kalliopaljastumien alueita.
3.2. Vesistöt ja ranta-alueet	Loimijoen maisema-alueen läpi virtaa Loimijoki, joka on Kokemäenjoen suurin sivujoki. Loimijoki alkaa Tammelän Pyhäjärvestä. Loimijokeen laskee lukuisten ojien lisäksi Katinhännän ja Kukonharjan viljelyalueet halkaiseva Kourajoki ja Vampulan pohjoispuolella olevat Matkusjoki sekä Kärvälänjoki. Loimijoki tulvii keväisin ja syksyisin, sillä vedet virtaavat nopeasti ojitettujen maa- ja metsätalousalueiden läpi, eikä joen varrella ole juurikaan varastointitilavuutta lisääviä kosteikkoja tai tulvaniittyjä.
3.3. Luonnonhistorian erityispiirteet	
3.4. Kasvillisuustyytit	Maisema-alue kuuluu eteläboreaaliseen kasvillisuusvyöhykkeeseen. Alueen metsäkasvillisuus vaihtelee kallioiden karuista männiköistä reheviin pellonreunametsiin ja purovarsilehtoihin.
3.5. Arvokkaat luontokohteet	Vahokoski kuuluu Natura 2000-verkoston. Vahokoski muodostuu Loimijoen alajuoksulla sijaitsevien koskien ja rantalehdon muodostamasta kokonaisuudesta. Katinhännän kylän Korkeakallio-Pikkukallio on luokiteltu maiseman ja luonnon kannalta arvokkaaksi kallioalueeksi (ge2) Satakunnan maakuntakaavassa. Vanhakoskella on kaksi yksityisen maalla olevaa luonnonsuojelualuetta; Martinantti ja Vanhakosken lehto.
3.6. Eläimistö ja kasvilajisto	Alueella on tavattu liito-oravaa, sekä kalliokärpänsammalta ja kalliosinisiipeä.
3.8. Maisemarakenne	Loimijokilaakson topografiaan kuuluvat laajat yhtenäiset viljelytasangot, mikä on Ala-Satakunnan viljelyseudun maisemalle ominainen piirre. Pohjoinen osa Loimijokea kiemurtelee savisen tasangon keskellä lähes pohjois-eteläsuuntaisesti. Matkusjoen yhtymäkohdan jälkeen jokilaakson suunta muuttuu koko Satakunnalle tyypilliseksi luode-kaakkosuunnaksi. Loimijokeen liittyvä Kourajokilaakso on myös luode-kaakkosuuntainen laakso. Maisema-alue on keskikohdastaan leveä ja maisemaa rajaavat selänneet melko yhtenäiset. Kummastakin päästään laakso kapenee jonkin verran. Eteläpään pellot muuttuvat kumpuileviksi ja maisema vaihtelevaksi Hornan ja Vampulankylän kohdalla. Tällä alueella peltoja rajaavat selänneiden reunat ovat jyrkkiä johtuen kallioisesta maaperästä. Joenvarrella oleva asutus on yleensä keskittynyt muusta maastosta hieman erottuville matalille kumpareille.
4. KULTTUURISET OMINAISPIIRTEET	
4.1. Arkeologinen kulttuuriperintö	Maisema-alueella on yhteensä 21 muinaisjäännettä, joista 11 on kivikautista asuinpaikkaa, neljä rautakautista kalmistoa ja viisi historiallisen ajan muinaisjäännettä. Historiallisen ajan muinaisjäänneistä neljä on kyläpaikkoja ja yksi Tamaren kirkonpaikka.

4.2. Maiseman kulttuurihistoria	Loimijoen varressa on ollut 1560-luvun veroluettelon mukaan 18 kylää, Kaharila, Mauriala, Korkeakoski, Loima, Salmenoja, Siivakkala, Punola, Soinila, Honko, Matkusjoki, Kärväselkä, Sallila, Tamare, Kotaja, Vampula, Huhtaa, Närä ja Hanhikoski. Loimijoen varressa kulkeva tie mainitaan ensimmäisen kerran jo 1550-luvulla, mutta sen oletetaan olevan tätä vanhempi. Loiman kylän kohdalla on ollut silta jo vuonna 1585. Keskiajalta periytyvää tietä on kuljettu Turusta Ylä-Satakuntaan ja Hämeeseen. Asutus oli keskittynyt joen varressa kulkevan tien yhteyteen. 1600-luvun maakirjakartoista on hyvin havaittavissa, kuinka pellot sijaitsivat yleensä joenvarressa ja niityt niiden takana tai aivan joenpenkereillä. 1700-luvun lopussa isojakokartoissa paljastuu selkeästi, että peltojen pinta-ala on kasvanut. Pellot ovat laajentuneet kauemmaksi joesta ja pidemmälle kylistä joen varrelle. Niityt sijaitsivat yhä kauempana kylistä tai edelleen joenpenkereillä. 1840-luvun pitäjän kartasta huomaa selkeästi, että pellot ovat levittäytyneet kylien ympärille. Loiman kylän jälkeen etelänsuutaan oli pidempi välimatka seuraavaan kylään, minkä johdosta tällä välillä oli suhteellisesti paljon niittyjä. 1800–1900-luvun vaihteessa pellot ovat olleet lähes nykyisessä laajuudessaan viljeltyinä. Loimijokeen laskevien ojen ja uomien yläjuoksulla oli kosteampia alueita, jotka olivat vielä viime vuosisadan vaihteessa niittyinä.
4.3. Maiseman kannalta merkittävät elinkeinot	Loimijoenvarren kulttuurimaisemassa on säilynyt monipuolista rakennusperintöä. Hyvin säilyneet vanhat talouskeskukset sijaitsevat usein joen varren tuntumassa tien varrella ja uudemmat rakennukset sijaitsevat kauempana metsäisillä saarekkeilla ja selänteillä. Uudet valtavan kokoiset sikatilat ja muut tuotantorakennukset sijaitsevat paikoin maisemakuvallisesti näkyvillä paikoilla. Sallilankosken patolaite ja sen vieressä oleva saha edustavat Loimijoen teollista kulttuuriperintöä. Loimijokilaakso on edustava esimerkki Ala-Satakunnan viljelyseudun joenvarren viljelymaisemasta, jossa on säilynyt vanhaa rakennuskantaa ja kylärakennetta.
4.4. Rakennettu ympäristö	Loimijoenkulttuurimaiseman asutus on edelleen keskittynyt joen varren tuntumassa kulkevan tien varteen. Alueen asutus on suurimmaksi osaksi harvaa. Vampulan, Matkusjoen, Kukonharjan, Loimaan ja Korkeakosken kylien kohdalla asutus on tiiviimpää kyläasutusta.
4.4.1. Alueelle tyypillinen ja perinteinen asutustyyppi	Loimijoen maisema-alueella on tien ja joen varren asutusta, mikä on tyypillistä Ala-Satakunnan viljelyseudulle. Kukonharjan alueella on säilynyt raittikylänrakenne.
4.4.2. Nykyisen asutuksen suhde muinaisjäännosten sijaintiin	Kivikauden ja rautakauden muinaisjäännökset sijaitsevat nykyisen asutuksen reunoilla tai tuntumassa. Historiallisen ajan muinaisjäännökset ovat kylätontteja ja ne ovat alueella nykyisen asutuksen keskellä / yhteydessä.
4.4.3. Rakennetun ympäristön inventoinnit	RKY 1993: Loimijokivarren asutus- ja viljelymaisema ja Vampulan kirkonseutu. Maakunnallisesti merkittävä kulttuuriympäristöt 2005: Loimijoen kulttuurimaisema, Korkeakosken kylä, Kukonharjan kulttuurimaisema, Rutava ja Vampulan kirkonseutu.
4.4.4. Muita maiseman kannalta merkittäviä rakennuksia ja rakenteita	Alueella suojeltava kohde on Syväranta, mikä on harvinaisen vanhankantaisessa asussa säilynyt maatilatalouskeskus. Harmaa rakennusryhmä on merkittävä osa Loimijoen kulttuurimaisemaa. Vampulan puukirkko on rakennettu vuonna 1894. Kirkon lähistöllä sijaitsee aidattu pieni alue, jonka kohdalla on sijainnut Vampulan aikaisemmin rakennettujen kirkkojen paikka sekä Loimijoen kotiseutumuseon alue. Vampulan kirkonkylänraitin varrella on paikoin säilynyt vanhaa asutusta. Muita yksittäisiä merkittäviä kohteita ovat 1800–1900-lukujen vaihteesta oleva Länsi-Suomen kansanopisto puistoineen, Vanhakosken ranta, Korkiakosken mylly, Vanhan Turuntien ylityspaikka, Yli-Jaakkolan ja Rytin rakennusryhmät. Vampulan kirkkoseudulla Heikkilän tila, Mäki-Paunun sukutilan rakennukset ja Kotajan Kylänpää. Matkusjoella pappilan päärakennuksen nykyinen ulkoasu on vuodelta 1900, Huhdan kylän vanha tyyppiirrostien mukainen kansakoulu on vuodelta 1918 ja uudempi koulutalo vuodelta 1932. Kukonharjan alueen keskustan raitin muodostavat talot pihapiireineen ja mm. vanha koulu, joista toinen rakennus on 1800-luvun lopulta. Muita merkittäviä rakennuksia alueella on Matintalo kokonaisuus, Iso-Murron ja Vähä-Murron rakennusryhmät.
4.5. Perinnemaisemat	Loimijokilaakossa on neljä aluetta, jotka ovat erityistuen piirissä ja yhdeksän aluetta, jotka ovat LUMO-yleissuunnittelukohdetta (perinnebiotooppi).
4.6. Identiteettitekijät, symbolitekijät	
4.7. Matkailu- ja virkistyskäyttö	Vanhankosken lehtojensuojelualueella sijaitsee Vanhankosken kahden kilometrin mittainen luontopolku.
4.8. Kuvailu, kulttuuripiirteet	Loimijoenvarren kulttuurimaisemassa on säilynyt monipuolista rakennusperintöä. Hyvin säilyneet vanhat talouskeskukset sijaitsevat usein joen varren tuntumassa tien varrella ja uudemmat kauempana metsäisillä saarekkeilla ja selänteillä. Uudet valtavan kokoiset sikatilat sijaitsevat paikoin maisemakuvallisesti näkyvillä paikoilla. Sallilankosken patolaite ja sen vieressä oleva saha edustavat Loimijoen teollista kulttuuriperintöä. Loimijokilaakso edustava esimerkki Ala-Satakunnan viljelyseudun joenvarren viljelymaisemaa, jossa on säilynyt vanhaa rakennuskantaa ja kylärakennetta.
5. MAISEMAKUVA	Loimijokilaakson Loiman ja Korkeakosken kylien alueella maisema-alue on metsäinen. Joen mutkittelevan ja koskisen osuuden jälkeen Loimijoki virtaa loivasti kiemurrellen laajojen viljeltyjen tasangon keskellä. Loiman kylän jälkeen alkaa joenrantaviljelykset, jotka yltävät katkeamattomana Vampulan puolelle asti. Vampulan taajaman jälkeen maisema muuttuu laaksomaisemmaksi ja kapeammaksi. Joen varrella on paikoin rehevää kasvillisuutta ja paikoin hoidettuja alueita. Laajojen peltojen poikki kulkee sähkölinjoja. Alue on eheä, yhtenäinen ja elävä kokonaisuus. Alueella liikkuen aukeaa vaikuttavia näkymiä viljellylle yhtenäiselle tasangolle, minkä läpi virtaa Loimijoki. Loimijoen kulttuurimaisema on edustava kokonaisuus Ala-Satakunnan viljelyseudusta, jossa joen varren savikoille syntynyt tasankomaiset viljelykset seurailevat joen vartta.

<p>6. RAJAUS</p>	<p>Loimijoen kulttuurimaisema alkaa Mommolankosken alueelta, jatkuen etelään ja kiertäen Loimansuon. Jokisivun alueella länsiraja kulkee kauempana selännteellä ja saarekkeilla aina Rutavan kylään, jonka jälkeen raja seuraa Turuntietä Vampulan ohi. Vampulan jälkeen raja siirtyy seuraamaan joenvarren selännettä aina kunnan rajalle saakka. Idässä maisema-alueen raja seuraa selännteellä paikoin vuoden 1993 Museoviraston inventoinnin valtakunnallisesti merkittävän rakennetun kulttuuriympäristön (RKY1993) rajaa. Katinhännän kohdalla maisema-alue laajenee Kukonharjan kylään päättyen siellä kosteiden metsien muodostamaan kapeikkoon. Loimijoen varressa raja seurailee selännettä ja saarekkeiden jonoa aina kunnan rajalle asti.</p>
<p>7. KUVAILUTEKSTI</p>	<p>Maisemakuva: Loimijokilaakso on Kokemäenjoen suurin sivujokilaakso. Maisema-alueen topografia laajoine yhtenäisine viljelytasankoineen on Ala-Satakunnan viljelyseudulle tyypillistä. Alueella liikuttaessa aukeaa vaikuttavia näkymiä viljellylle yhtenäiselle tasangolle. Maisema-alue jatkuu Varsinais-Suomen puolella Alastarolle saakka. Loimijokilaakson pohjoisosa, Loiman ja Korkeakosken kylien alueella, on metsäinen. Mutkittalevan ja koskisen osuuden jälkeen Loimijoki virtaa loivasti kiemurrellen laajojen viljeltyjen tasankojen keskellä. Loiman kylän eteläpuolella alkavat joenrantaviljelykset, jotka jatkuvat katkeamattomina Vampulan puolelle. Vampulan taajaman jälkeen maisema muuttuu laaksomaisemmaksi ja kapeammaksi. Tällä alueella peltoja rajaavien selännteiden reunat ovat jyrkkiä johtuen kallioisesta maaperästä. Loimijokeen liittyy maisema-alueen keskivaiheilla pienemmän Kourajoen melko laaja sivujokilaakson kokonaisuus. Loimijoen rantatörmät ovat paikoin hoitamattomia. Loimijoen rannalla on erityistuella hoidettu perinnebiotooppialue. Maisema-alueella on tien- ja joenvarsiasutusta, mikä tyypillistä Ala-Satakunnan viljelyseudulle. Kukonharjan alueella on säilynyt raittikylän rakenne. Laajojen peltöjen poikki kulkee paikoin sähkölinjoja. Osa uusista suurista sikatilakokonaisuuksista sijaitsee maisemakuvallisesti näkyvillä paikoilla. Luonnonpiirteet: Alueen metsäkasvillisuus vaihtelee kallioiden karuista männiköistä reheviin pellonreunametsiin ja puronvarsilehtoihin. Loimijoen alajuoksulla maisema-alueen pohjoisosassa sijaitseva Vahokoski on koskien ja rantalehdon muodostama kokonaisuus, joka kuuluu Natura 2000 -verkostoon. Katinhännän kylässä sijaitseva Korkeakallio-Pikkukallio on luokiteltu maiseman ja luonnon kannalta arvokkaaksi kallioalueeksi (ge2) Satakunnan maakuntakaavassa. Martinantti ja Vanhakosken lehto ovat yksityisten mailla olevia luonnonsuojelualueita. Loimijokilaaksossa on neljä aluetta, jotka ovat erityistuen piirissä sekä yhdeksän aluetta, jotka ovat LUMO-yleissuunnittelukohteita. Maisema-alueella on tavattu uhanalaisista lajeista muun muassa liito-oravaa sekä kalliokärpänsammalta ja kalliosinisiipeä.</p> <p>Kulttuuripiirteet: Loimijoenvarsi on ollut pitkään asuttu ja viljeltyä. Alueelta on löydetty myös merkkejä varhaisemmasta asutushistoriasta, muun muassa alueen eteläosassa tunnetaan useita kivikautisia asuinpaikkoja. Loimijoenvarressa on ollut 1560-luvun veroluettelon mukaan 18 kylää. Joen varressa oleva asutus on yleensä keskittynyt muuta maastoa hieman korkeammille kumpareille. Loimijoenvarren kulttuurimaisemassa on säilynyt monipuolista rakennusperintöä. Vanhat talouskeskukset sijaitsevat usein joenvarren tuntumassa kulkevan tien vieressä. Uudempi rakennuskanta sijaitsee kauempana joesta, metsäisillä saarekkeilla ja selännteillä. Loimijoen tuntumassa kulkeva tie mainitaan ensimmäisen kerran jo 1550-luvulla, mutta sen oletetaan olevan tätä vanhempi. Loiman kylän kohdalla on ollut silta jo vuonna 1585. Keskiajalta periytyvää tietä on kuljettu Turusta Ylä-Satakuntaan ja Hämeeseen.</p> <p>Maisema-alueen pohjoispäässä sijaitseva Syväranta on harvinaisen vanhankantaisessa asussa säilynyt maatilan talouskeskus. Harmaa rakennusryhmä on merkittävä osa Loimijoen kulttuurimaisemaa. Vampulan puukirkko on rakennettu vuonna 1894. Kirkon lähistöllä sijaitsee aidattu pieni alue, jonka kohdalla on sijainnut Vampulan aikaisempien kirkkojen paikka sekä Loimijoen kotiseutumuseo. Vampulan kirkonkylänraitin varrella on paikoin säilynyt vanhaa asutusta. Muita yksittäisiä merkittäviä kohteita ovat 1800–1900-lukujen vaihteesta oleva Länsi-Suomen kansanopisto puistoineen, Vanhakosken ranta, Korkiakosken mylly, Vanhan Turuntien ylityspaikka, Yli-Jaakkolan ja Rytin rakennusryhmät. Vampulan kirkkoseudulla Heikkilän tila, Mäki-Paunun sukutilan rakennukset ja Kotajan Kylänpää. Matkusjoella pappilan päärakennuksen nykyinen ulkoasu on vuodelta 1900, Huhdan kylän vanha tyyppipiirrosten mukainen kansakoulu on vuodelta 1918 ja uudempi koulutalo vuodelta 1932. Kukonharjan alueen keskusraitin muodostavat talot pihapiireineen ja muun muassa vanhan koulun rakennukset, joista toinen on 1800-luvun lopulta. Muita merkittäviä rakennusryhmiä alueella ovat Matintalon kokonaisuus, sekä Iso-Murron ja Vähä-Murron rakennusryhmät. Sallilankosken patolaite ja sen vieressä oleva saha edustavat Loimijoen teollista kulttuuriperintöä.</p>
<p>8. ARVIOINTI</p>	
<p>8.1. Arvoluokka</p>	<p>Maakunnallisesti arvokas</p>

8.2. Arviointiteksti	Loimijoen kulttuurimaisema-alueella on pitkä historia. Loimijoki sijaitsi kivikauden asutukselle edullisella alueella. Loimijoen varrella sijaitsevat Satakunnan mittakaavassa laajat yhtenäiset saviset peltotasangot. Alue on hyvin hoidettu ja elävä kokonaisuus, joka edustaa maisematyypiltään Ala-Satakunnan viljelyseutua parhaimmillaan. Alueella on säilynyt vanhaa rakennuskantaa ja kylärakenteita, jotka periytyvät paikoin keskiajalta lähtien.
9. LIITTEET	
9.1. Karttaliitteet	
9.2. Valokuvat	2824 Näkymä Rantatieltä Rutavaan päin.
	2852, Näkymä peltoaukealle Vähäjoentien ja Rutavantien risteyksestä.
	2865, Näkymä peltoaukealle.
	2894, Näkymä Hanhikosken kylässä luoteeseen
	2948, Näkymä Huhtaan kylässä.
	2959, Näkymä Huhtaan kylässä Huhtaantieltä kaakkoon.
	3045, Näkymä peltoaukealle Palojoella.